

ΝΕΟΣ
ΕΛΛΗΝΟΜΗΜΩΝ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΙ ΕΘΝΙΚΩΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΙ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

LIBRAIRIE ET IMPRIMERIE
CI-DEVANT
E. J. BRILL.
LEIDE — 1904.

Ε.γ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΗΓΗΣΙΣ
ΤΟΥ ΥΠΕΡΤΙΜΟΥ ΚΡΑΣΟΠΑΤΕΡΟΣ
ΠΕΤΗΟΥ ΤΟΥ ΖΥΦΟΜΟΥΣΤΟΥ

Ἐν ἔτει 1884 ὁ τὶ παρελθὸν ἔτος προώρως θανὼν ἐρευνητῆς τῆς μεσοχρονίου ἡμῶν λογοτεχνίας Αἰμίλιος Legrand ἐξέδωκε δημιῶδες τῶν μεταϊωνικῶν χρόνων ποίημα, εἰς ὃ ἔδωκε τῇ ἐπιγραφῇ « Φιλολογία κρασοπατέρα »¹. Παρέλαβε δ' αὐτὸ, καθ' ἃ αὐτὸς ὁμολογεῖ, ἐκ κώδικος τῆς ἐν Βιέννῃ αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης, οὗ δὲν ἀνεκοίνωσε τὸν ἀριθμὸν, ἀλλ' ὅστις εἶνε ὁ Theol. 244, ἐν ᾧ καὶ ἄλλα περιλαμβάνονται στιχοῦργήματα ἐν τῇ δημιῶδει γλώσσῃ γεγραμμένα. Ἰκανὰ δὲ καὶ ἄλλα περὶ τοῦ προκειμένου ποιήματος γράψας, ἐξήνεγκε καὶ τὴν εἰκασίαν, ὅτι τοῦτο ἐγράφη τὸν δωδέκατον αἰῶνα καὶ ὅτι ἡ γλῶσσα αὐτοῦ ἐνθυμίζει τὴν τοῦ Θεοδώρου Προδρόμου².

Ἡ εἰκασία δὲ αὕτη, καὶ καθ' ἑαυτὴν οὔσα πιθανή, ἔτι μᾶλλον στηρίζεται διὰ τῆς εὑρέσεως τοῦ αὐτοῦ ποιήματος ἐν τῷ Ὁξωνιακῷ κώδικι Seldenianus 14 ἐν φ. 69^b - 75^a, ἐν ᾧ περιέχεται κατόπιν ἐν φ. 72 - 79ε ὁ γνωστὸς Πωρικολόγος ὑπὸ ἐπιγραφῇ Ἐφρίμιον τοῦ κυροῦ Κυθωνίου πητυκῆος λόγος ποιηθεὶς παρὰ τοῦ πτωχοῦ Προδρόμου³. Ὁμολογῶ δὲ, ὅτι δὲν

¹) Recueil de chansons populaires Grecques. Ἐν Παρισίαις. 1874 σ. 210.

²) Αὐτόθι σ. XVII; je pense qu'elle a dû être écrite au XIIe siècle; on y rencontre certaines tournures de phrase qui rappellent à s'y méprendre le style de Ptochoprodromos.

³) Οὕτω φέρεται ἡ ἐπιγραφὴ παρὰ τῷ Coze (Catalogi codicum manuscriptorum Bibliothecae Bodleianae pars prima σ. 592). Ὁ κώδιξ οὗτος τοῦ Πωρικολόγου δὲν μνημονεύεται παρὰ τῷ Krumbacher (Geschichte der Byzantini-

θεωρῶ ἀπίθανον τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου Προδρόμου σύνταξιν τοῦ τε Πωρικολόγου καὶ τοῦ ποιήματος τοῦ ἐκδοθέντος ὑπὸ τοῦ Legrand. Φέρει δ' ἐν τῷ Σελδενιανῷ κώδικι τὸ ποίημα τὴν ἐπιγραφὴν *Φυσιολογική* (φυσιόλογική) διήγησις τοῦ ὑπερτίμου κρασοπατέρος Πέτρου τοῦ Ζυφομούστου. Ὑπὸ τὴν αὐτὴν δ' ἐπιγραφὴν μὲ μόνην τὴν διαφορὰν τῆς λέξεως κυροῦ ἀντὶ κυρίου περιέχεται τὸ ποίημα τοῦτο καὶ ἐν τῷ κώδικι τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει εὐαγοῦς μονῆς τῶν Ἰθέρων 152 ἐν φ. 111^a-113^a καὶ ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 502 κώδικι τῆς αὐτῆς μονῆς¹. Καὶ ὁ μὲν Βιενναῖος κώδιξ, ὡς καὶ ὁ Σελδενιανὸς 14 καὶ ὁ Ἰθηριτικὸς 152 ἐγράφησαν τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα, ὁ δὲ Ἰθηριτικὸς 502 τὸν δέκατον ἑβδομον. Κατέχων δὲ ἀντίγραφα τοῦ τε Σελδενιανοῦ κώδικος καὶ τοῦ Ἰθηριτικοῦ 152 γενόμενα ὑπ' ἐμοῦ αὐτοῦ, ὑπέλαβον καλὸν νὰ ἐκδώσω ἐνταῦθα ἐκ νέου τοὺς στίχους τούτους, ἅτε τῶν ἐμῶν ἀντιγράφων οὐκ ἀναξίας λόγου παρεχόντων διαφορὰς, ἐξ ὧν οὐσιωδῶς ἐπανορθοῦται τὸ ἄξιον λόγου τοῦτο γλωσσικὸν κείμενον τῶν μέσων αἰώνων. Καὶ τὰς μὲν γραφὰς τοῦ Σελδενιανοῦ κώδικος ἐδήλωσα διὰ τοῦ Σ, τὰς δὲ τοῦ Ἰθηριτικοῦ 152 διὰ τοῦ Ι, τὸ δὲ Β δηλοῖ τὰς γραφὰς τοῦ Βιενναίου κώδικος κατὰ τὰς ἀναγνώσεις τοῦ Legrand, καθ' ὅτι ἐγὼ δὲν ἀντέβαλον ἐκ νέου τοῦτον τὸν κώδικα. Τέλος δὲ διὰ τοῦ Λ ἐσημειώθησαν αἱ γραφαὶ καὶ διορθώσεις τοῦ πρώτου ἐκδότου Legrand.

¹ Ἐκδίδω δὲ τὸ ποίημα κατὰ μόνους τούτους τοὺς κώδικας,

schen Litteratur σ. 884 (ἑλλ. μεταφρ. Σωτηριάδου Τόμ. Γ' σ. 198). Περιλαμβάνεται δὲ ὁ Πωρικολόγος καὶ ἐν τῷ Ἀμβροσιακῷ κώδικι O 117 sup. φ. 92^r κ. ἑ. ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « Στίχος εἰς τὰ πορικά » καὶ ἐν τῷ κώδικι Κουτλουμουσίου 145, ἐξ οὗ κέκτημαι ἀντίγραφον ἐκδοτέον ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνημονί. Ἐπιγράφεται δὲ ὁ Πωρικολόγος ἐν τῷ κώδικι τούτῳ « Περὶ ὀσπρίων καὶ ὀπώρας καὶ πάντων τῶν ἰσοθίμων ». Ἴδε τὸν ἐμὸν Catalogue of the Greek manuscripts on Mount Athos. Τόμ. Α' σ. 287.

¹ Ἴδε καὶ τὸν ἐμὸν Catalogue of the Greek manuscripts on Mount Athos Τόμ. Β' σ. 36 καὶ 157, ἐνθα ἤδη οὐκ ἀνευ ἐνδοιασμοῦ ἀνέγραψα τοὺς στίχους τούτους ὡς ἔργον Θεοδώρου τοῦ Προδρόμου.

οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τὸν Ἰβηριτικὸν 502 διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους. Τῶν μὲν ἄλλων δύο κωδίκων, οὓς ἀντέβαλον πρὸς τὴν ἐκδοσιν τοῦ Legrand, ἔχω ἀντίγραφα γενόμενα ὑπ' ἐμοῦ αὐτοῦ. Ἄλλὰ δὲν συμβαίνει τὸ αὐτὸ ὡς πρὸς τὸν Ἰβηριτικὸν 502. Τούτου ἔχω ἀντίγραφον σταλὲν μοι ἐξ Ἁγίου Ὁρους, ἐπαρκέστατον μὲν ὅπως κριθῆ ἢ σχέσις τοῦ κώδικος πρὸς τοὺς λοιποὺς, ἀλλὰ μὴ ἀνταποκρινόμενον εἰς τὰς ἀνάγκας κριτικῆς ἐκδόσεως. Ἄλλως δὲ ἡ διασκευὴ τοῦ ποιήματος ἐν τούτῳ τῷ κώδικι διαφέρει αἰσθητῶς τῆς ἐν τοῖς ἄλλοις. Καὶ δὴ, ὡς γίνεται ὀφθαλμῶν ἐκ τῆς κατωτέρω παρατιθεμένης ἐκδόσεως κατὰ τοὺς κώδικας Β, Ι καὶ Σ, ἔχομεν δύο οἰκογενείας κωδίκων, ὧν ἡ ἑτέρα, ἢ καὶ ἀρχαιότερα κατὰ τὰ ῥηθησόμενα κατωτέρω, ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ τῶν κωδίκων Ι καὶ Σ παρὰ τὰς περὶ τὰ καθ' ἕκαστα διαφορὰς αὐτῶν, ἢ δὲ νεώτερα ὑπὸ τοῦ Βιενναίου κώδικος. Διάφορος δὲ ἀμφοτέρων τούτων εἶνε ὁ Ἰβηριτικὸς 502. Γεγραμμένος τὸν δέκατον ἐβδόμον αἰῶνα ἐξ ἀπογράφου, ὅπερ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον ἐπλησίαζε πρὸς τὴν οἰκογένειαν ΙΣ, ἔχει μὲν ἄλλην τάξιν τῶν στίχων, ἔχει δὲ πλουτισθῆ κατὰ νεώτερον χρόνον καὶ δι' ἄλλων στίχων, ἐβδομήκοντα τὸν ἀριθμὸν, ἐγκατεσπαρμένων μεταξὺ τῶν ἐν ἄλλοις κώδιξιν εὕρισκομένων. Καὶ τὸ μὲν ἀνομοιοτέλετον καὶ τούτων τῶν στίχων ἠδύνατο νάγάγη εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῆς γνώμης, ὅτι καὶ οὗτοι οἱ στίχοι εἶνε παλαιοί, ὅτι δὲ κατὰ ταῦτα ὁ Ἰβηριτικὸς κώδιξ εἶνε νεώτερον ἀπόγραφον ἀρχαιότερου ἀντιβολαίου διαφόρου τῶν λοιπῶν. Ἄλλ' ἡ διαφορὰ τῆς γλώσσης καὶ ἡ ἐκπτώσις τῆς εὐφύας δεικνύουσιν, ὅτι αἱ παρενθῆκαι εἶνε νεώτεραι, ἔργον στιχοπλόκου πολὺ κατωτέρου τὴν ἔμπνευσιν τοῦ πρώτου ποιήσαντος, καὶ πιθανῶς αὐτοῦ συγχύσαντος καὶ τὴν ἀρχαιότεραν τάξιν τῶν στίχων. Τὸ δὲ ἀνομοιοτέλετον καὶ τούτων τῶν προσθηκῶν ἐξηγεῖται μὲν ἴσως ἐκ τοῦ λόγου, ὅτι τὸ πρῶτότυπον τῆς διασκευῆς ταύτης ἦτο γεγραμμένον πρὸ τῆς ἐν τῷ δεκάτῳ πέμπτῳ αἰῶνι εἰσαγωγῆς τῆς ὁμοιοκαταληξίας,

ἀλλὰ πάντως οὐ μακρὸν χρόνον πρὸ αὐτῆς ὀφείλουσι δύναται ὁμοίως καὶ νὰ ὑποτεθῆ, ὅτι καὶ εἰς τοὺς μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς ὁμοιοκαταληξίας χρόνους ἀνέρχεται τὸ ἀντιδόλαιον τῆς διασκευῆς ταύτης, ἀλλ' ὁ νέος στιχοπλόκος ἐποίησε καὶ τοὺς νέους στίχους ἀνομοιοτελεύτους, ὅπως προσαρμόσῃ αὐτοὺς εἰς τοὺς ἐκ τῆς ἀρχαιότερας διασκευῆς φύρδην μίγδην παραληφθέντας. Τοιούτων δὲ οὐσῶν τῶν διαφορῶν τῆς διασκευῆς ταύτης, αὕτη πρέπει νὰ ἐκδοθῆ χωριστὰ, τοῦθ' ὅπερ θέλω πράξει εὐθὺς ὡς λάβω τὰς παραγγεληθείσας εἰς Ἅγιον Ὅρος φωτογραφίας.

Ἐν τέλει παρατηρητέον, ὅτι ὁ ποιητής, ὕμνων τὸν οἶνον, ἐποίησε τὸν κρασοπατέρα καλούμενον Ζυφομούστην ἀπὸ τοῦ ζύφου καὶ τοῦ μούστου, προσέδωκε δ' εἰς αὐτὸν καὶ ἐν οἰονόμῳ βαπτιστικὸν ὄνομα, τὸ Πέτρος, ἴσως πρὸς ἀνάμνησιν περιωνύμου τινὸς μεθυστοῦ τῶν χρόνων καθ' οὓς ἐγράφη τὸ ποίημα. Ἄλλ' ὁ Coxe ὁ συντάξας τὸν Κατάλογον τῶν ἐν Ὁξωνίῳ ἑλληνικῶν κωδίκων, παρανοήσας τὴν ἀστείότητα τοῦ ποιητοῦ, ὑπέλαβεν, ὅτι ἀληθῶς αὐτὸς οὗτος ἐκαλεῖτο Πέτρος Ζυφομούστης καὶ περιέλαβεν αὐτὸν εἰς τὸν πίνακα τῶν συγγραφέων οὕτω : **Zyphomust Petrus Narratio physiologica**¹. Ὄνόμασε δ' αὐτὸν Zyphomust καὶ ἔχι Zyphomustes ἢ Zyphomustos. διότι καὶ κακῶς ἀνέγνω ἐν τῷ κώδικι Ζυφομούστῃ ἀντὶ Ζυφομούστου. Ὁ ποιητής οὔτε Ζυφομούστης ὀνομάζετο οὔτε τῷ ἀξιώματι τοῦ ὑπερτίμου ἦτο τετιμημένος, καθ' ἃ ἀναγράφεται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ποιήματος. Ἐν τούτοις ὑπόκειται ἡ αὕτη εἰρωνεία, ἣν βλέπομεν καὶ ἐν τοῖς ὀνόμασι τῶν λατρῶν Ῥούφου καὶ Κρασοπινάκι τῶν υἱῶν τοῦ Φιλομούστου.

Παραθέτω δὲ νῦν αὐτὸ τὸ ποίημα, παρατηρῶν, ὅτι ὁ τύπος, καθ' ὃν περιεσώθη ἐν τοῖς κώδιξι Σ καὶ Ι, εἶνε οὐ μόνον πληρέστερος, ἀλλὰ καὶ ἀρχαιότερος ἐν πολλοῖς. Διὰ τοῦτο δὲ δὲν ὤκνησα πλὴν ἄλλων νάποκαταστήσω ἀπανταχοῦ τοὺς εἰς ἐκ τῶν τύπους τῶν οὐδετέρων ὑποκοριστικῶν, οἵτινες ἄλλως καὶ ὑπὸ

¹) Coxe ἐνθ' ἀν. σ. 961.

τῶν χειρογράφων, εἰ καὶ μὴ πάντων ἐν ἅπασι τοῖς χωρίοις, μαρτυροῦνται. Καὶ καθ' ἕλου δὲ βᾶσιν τῆς ἐμῆς ἐκδόσεως ἔθηκα μᾶλλον τοὺς πρὸς ἀλλήλους ἐν τοῖς κυρίοις καὶ συνήθως συμφωνοῦντας κώδικας Σ καὶ Ι, θεωρήσας ὀρθὸν νάποδεχθῶ μὲν εἴ τι ὀρθότερον ἐφάνη μοι ἐν τῷ Β, ἀποβαλὼν δὲ τὰς παρενθήκας τοῦ κωδίκου τούτου ἐκείνας, αἵτινες οὐ μόνον λείπουσιν ἐν τῇ ἀρχαιοτέρᾳ διασκευῇ τοῦ ποιήματος τῇ παραδεδομένῃ διὰ τῶν κωδικῶν Σ καὶ Ι, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑαυτὰς ἐξελέγγονται μεταγενέστεραι. Τοιοῦτοι δ' εἶνε καὶ οἱ μετὰ τοὺς ἐν τῇ ἐμῇ ἐκδόσει στίχους 86 καὶ 102 πρόσθετοι τοῦ κωδίκου Β οἱ φέροντες ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Legrand ἀριθμὸν 80 καὶ 97, ἧτοι

α') καὶ τῶν δειλῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνδρίζεις ὡς μελντζάνα
 β') κάπνισάν με μουστόπηττα, ἐμπλαστριν τὴν στιπίδα.

Τῶν δύο τούτων στίχων ὁ πρῶτος εἶνε ἄξιος ἰδίας μνειίας καὶ δι' ἄλλον λόγον, ἔνεκα δὴλα δὴ τῆς ἐν αὐτῷ μνειίας τῆς μελιτζάνας, ἧτις εἶνε ἢ παρ' ἡμῖν μελιτζάνα. Τὸ φυτὸν τοῦτο τὸ φέρον ἐν τῇ βοτανικῇ τὸ λατινικὸν ὄνομα *Solanum melongena*, ἰθαγενὲς ὄν τῆς βορείου Ἀφρικῆς, δὲν ἠδυνήθη νά εὕρω ἂν εἶνε γνωστὸν πότε τὸ πρῶτον μετηνέχθη εἰς τὴν Εὐρώπην. Τοῦτο δὲ μόνον γινώσκωμεν, ὅτι ἡ ἀρχαιοτάτη αὐτοῦ γνωστὴ μνειία ἐν τῇ ἐλληνικῇ Ἀνατολῇ εἶνε ἢ παρὰ τῷ ἱατρῷ Νικολάῳ τῷ Μυρεψῷ περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος, παρ' ᾧ γίνεται λόγος περὶ αὐτοῦ ὡς λαματικὸν φυτὸν ¹. Ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς Σχολίαις εἰς τὸν Θεόκριτον, ὧν δὲν δυνάμεθα νά ὀρίσωμεν τὸν χρόνον, γίνεται λόγος περὶ ἀγριομελιτζάνας ². Ἀμφίβολον δὲ εἶνε ἂν ἡ ἐν αὐτοῖς ἀγρία μαζιζώνη ³ εἶνε ἢ αὐτὴ καὶ ἡ ἀγριομελιτζάνα ἢ μᾶλλον τὸ μαζιζάνιον τοῦ Μιχαήλ Ψελλοῦ ⁴, ὅπερ, ἀπαντῶν καὶ ὑπὸ τὰ ὀνόματα ματιτά-

¹ Ἐκδ. Ἑρρίκου Στεφάνου 454.

² Ἐν Θεοκρίτῳ ἐκδ. *Dídoí* σ. 72 Α 42.

³ Αὐτόθι Α 46.

⁴ *Ideler Scriptores medici*. Τόμ. Β' σ. 269.

ριον, ματζάνα, ματζιτζάνα, *μαντζιζάρη*, *μαντζιζάνιον*, ταυτί-
ζουσιν οἱ βοτανικοὶ πρὸς τὸ *Arum colocasias* τοῦ Λινναίου ¹.
Λαμβάνοντες δὲ ὑπ' ὄψιν τὴν παρὰ τῷ Νικολάῳ τῷ Μυρεφῶ
ἀραβικὴν ἐπίδρασιν ², δυνάμεθα ἴσως νὰ θεωρήσωμεν τὸ ὄνομα
τοῦ φυτοῦ ἀραβικόν, εἰ καὶ ὑπάρχουσιν οἱ ὑπολαμβάνοντες αὐτὸ
σανσκριτικόν ³. Κατὰ ταῦτα, μὴ εὐρίσκοντες ἐν ταῖς μέχρι τοῦδε
γνωσταῖς πηγαῖς τὴν μελιτζάναν ἐν χρόνοις ἀρχαιοτέροις τοῦ
δεκάτου τρίτου αἰῶνος, θὰ ἠδυνάμεθα μέχρις ἀποδείξεως τοῦ
ἐναντίου νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι μετὰ τοῦτον τὸν χρόνον παρ-
ενεβλήθη εἰς τὸ περὶ τοῦ Ζυφομούστου στιχοῦργημα ὁ στίχος,
ἐν ᾧ αὕτη μνημονεύεται.

Ἐπ' ἰσῆς δ' ἄξιος λόγου δι' ὁμοίας αἰτίας εἶνε καὶ ὁ παρὲν-
θετος στίχος, ἐν ᾧ μνημονεύεται ἡ σταφίς. Καὶ τὸ μὲν ὄνομα εἶνε
ἀρχαῖον, ἀλλ' οἱ ἀρχαῖοι λέγοντες σταφίδα ἢ ἀσταφίδα ἐνόουν
πᾶν εἶδος ἐξηραμμένης σταφυλῆς. Πότε δὲ ἤρχισεν ἡ καλλιέρ-
γεια τῆς σταφίδος τῆς σήμερον λεγομένης κορινθιακῆς καὶ τίς
ἡ πατρίς αὐτῆς δὲν γινώσκομεν ἀκριβῶς. Ἀλλὰ πάντως τὴν
σταφίδα εὐρίσκομεν μὲν μεγάλως διαδεδομένην τὸν δέκατον
πέμπτον αἰῶνα ⁴, ἢ δὲ ἀρχαιοτάτη αὐτῆς γνωστὴ μνεῖα εἶνε
ἡ παρὰ τῷ Ἰταλῷ ἐμπόρῳ τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος *Pe-
golotti*, οὗ ἡ *Pratica della mercatura* ἐγράφη περὶ τὸ 1340 ⁵.

¹ *Langkavel* Botanik der späteren Griechen. Ἐν Βερολίῳ. 1866 σ. 132.
Ἴδε περὶ μελιτζάνας παρὰ τοῖς νέοις Ἕλλησι καὶ *Fraas* Synopsis plantarum
florae classicae. Ἐν Μονάχῳ. 1845 σ. 166. *Lenz* Botanik der Griechen und
Römer. Ἐν Γῶθῳ. 1859 σ. 541. *Heldreich* Die Nutzpflanzen Griechenlands.
Ἐν Ἀθήναις. 1862 σ. 36.

² *Krumbacher* Geschichte der Byzantinischen Litteratur σ. 615. Ἑλλ
μεταφρ. Σωτηριάδου Τόμ. Β' σ. 416.

³ *Alphonse de Candolle* L'origine des plantes cultivées. Ἐν Παρι-
σίοις. 1883. Γερμ. μεταφρ. *Edw. Cuneo* Der Ursprung der Culturpflanzen.
Ἐν Λειψίῳ. 1884 σ. 359.

⁴ Ἡ γνώμη τοῦ *Hehn* (Kulturpflanzen und Hausthiere ixδ. δ'. Ἐν Βερο-
λίῳ. 1883 σ. 75), καθ' ἣν ἡ σταφίς δὲν ἦτο γνωστὴ ἐν Πελοποννήσῳ πρὸ τοῦ 1600
ὡς καὶ ὅτι πατρίς αὐτῆς ἦτο ἡ Νάξος συμφώνως πρὸς τὰ παρὰ τισὶ τῶν παλαιότε-
ρων κερτηγητῶν λεγόμενα, ἐξηλέγχθη πεπλαυνμένη ὑπὸ νεωτέρων ἐρευνῶν.

⁵ *Partsch* Korballenien und Ithaka. Ἐν Γῶθῳ. 1890. Ἑλλῆν. μεταφρ.

Τῶν δὲ λέξεων αἵτινες ἰδίως πρέπει νὰ ἐφελκύσωσι τὴν προσοχὴν τοῦ μελετῶντος τὸ ποίημα καὶ θέλοντος νὰ ὀρίσῃ τὸν χρόνον, καθ' ὃν τὸ πρῶτον ἐγράφη, ἡ μάλιστα' ἀξία λόγου εἶνε ἡ ἐν στ. 13 **μαυροκατζίβελλος**. Ὁ **μαυροκατζίβελλος** μὲ τὸν γυροκόσκινόν του οὐδὲν εἶνε βεβαίως ἄλλο ἢ Ἄτσιγκανος. Τὸ δὲ ὄνομα **κατζίβελλος** προέρχεται κατὰ τὸν Pott ἀπὸ τοῦ παρά Βλάχους **casiveli**, ὅπερ εἶνε τὸ λατινικόν **captivus, captivellus**· ἄρα **κατζίβελλοι** εἶνε κατὰ τὴν ἔτυμολογίαν ταύτην οἰονεῖ τινες **κακοί**, τοῦθ' ὅπερ σημαίνει καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ **captivus** προελθὸν ἰταλικόν **cattivo**¹. Ἐν δὲ ἀρχαιοτέροις χρόνοις οἱ Ἕλληνες τῶν μέσων αἰώνων τοὺς Ἄτσιγκάνους ἐκάλουσαν Αἰγυπτίους, καθ' ἃ βλέπομεν αὐτοὺς ὀνομαζομένους τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα παρά τῷ Μάζαρι². Ἐκ τοῦ ὀνόματος δὲ τούτου προῆλθε καὶ τὸ σήμερον ἐν χρήσει **Γύφτοι**³, ὅπερ διὰ τὴν περὶ τὴν σιδηρουργικὴν ἀσχολίαν τῶν νομαδικῶς διαιτωμένων Ἄτσιγκάνων παρέμεινε καὶ νῦν ἔτι πρὸς δῆλωσιν τῶν σιδηρουργῶν. Τὸ ἀρχαιότερον δὲ τοῦτο ὄνομα βλέπομεν ἐν τῇ ἄλλως νεωτέρα διατυπώσει τοῦ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν ποιήματος τῇ σωζομένῃ ἐν τῷ Ἰβηριτικῷ κώδικι 502, ἐν ᾧ ἀναγινώσκομεν τὸν στίχον

καὶ ὁ ταπεινὸς ὁ Αἴγυπτος τὰ παλαιοκόσκινά του.

Α. Γ. Παπανδρέου Κεφαλληνία καὶ Ἰθάκη. Ἐν Ἀθήναις. 1892 σ. 254. Ἔδα καὶ Ἱστορίαν τοῦ σταφιδοκαρποῦ (ἐν Ἀκροπόλει φιλολογικῇ. 1888 σ. 145 κ. ἑ.) ὑπὸ **Στεφάνου Ξένου**, ὅστις διὰ παραδόξων ἐπιχειρημάτων ἀναβιδάζει ἐν σ. 210 κ. ἑ. τὴν ἀρχὴν τῆς σταφίδος εἰς τὸν δωδέκατον αἰῶνα, καὶ **Σπυρ. δὲ Βιάζη** Ἱστορικὰς σημειώσεις περὶ σταφίδος ἐν Ἑκτανήσῳ καὶ ἰδίως ἐν Ζακύνθῳ, ἐν τῷ Παρνασσῷ Τόμ. 1Ε' (1892-1893) σ. 925 κ. ἑ. καὶ 1Γ' (1893-1894) σ. 71 κ. ἑ. Ἄξια δὲ λόγου θὰ ἦτο χάριν ἐξερευνησεως τοῦ χρόνου τῆς πρώτης καλλιέργειας καὶ ἡ μελέτη τῶν ἰατροσοφῶν. Τὰ δὲ σταπιδιασμένα σώματα ἐν τῇ Ζητήσει περὶ βουκολάκων τοῦ Μάρκου Σερρῶν (Νέου Ἑλληνομνήμονος Τόμ. Α' σ. 335, 18, 30, σ. 344, 18, 19, σ. 347, 23, σ. 348, 18) σημαίνουσιν ἀπλῶς τὰ ἀπεξηραμμένα, τὰ ἐξαρωμένα. Πρβλ. σ. 348, 9.

¹ Pott Die Zigeuner in Europa und Asien. Ἐν Ἀλλῃ. 1845-Τόμ. Β' σ. 259. **Paspati** Etudes sur les Tchinghianés ou Bohémiens de l'empire Ottoman. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. 1870 σ. 19.

² **Boissonade** Anecdota Graeca Τόμ. Γ' σ. 174.

³ Ἐκ τοῦ τύπου τούτου προῆλθε καὶ ἡ ἐν Ἑλλάδι τοπωνυμία **Γυφτοκάστρον**.

Ε. Π. Α. ΤΗΣ ΚΟΤΤΙ
ΙΟΑΝΝΙΝΙΑ 2006

Ἄλλ' εἴτε τὸ ἐν εἴτε τὸ ἄλλο ὄνομα ἀποδεχθῶμεν ὡς γεγραμμένον ἀρχῆθεν ἐν τῷ ποιήματι, πρέπει νὰ συναποδεχθῶμεν, ὅτι ὁ ποιητὴς ἔζη μετὰ τοὺς χρόνους καθ' οὓς τὸ πρῶτον ἐπεφάνησαν οἱ Ἀτσιγκανοὶ ἐν ἑλληνικαῖς χώραις. Ἀλλὰ τίνες εἶνε οἱ χρόνοι, καθ' οὓς ὁ ἄλλοτε νομιζόμενος ὡς ἐξ Αἰγύπτου πράγματι ὁρμώμενος λαὸς οὗτος, περὶ οὗ ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη ἀπέδειξεν, ὅτι ἔγει ἰνδικὴν τὴν καταγωγὴν, διεπέρασεν εἰς τὴν Εὐρώπην; Ὑπὸ πολλῶν ἐπιστεύθη ἡ γνώμη τοῦ Γάλλου *Baillard*¹, καθ' ἣν ἀρχαιοτάτη αὐτῶν μνεία εἶνε ἡ τοῦ Σίμωνος Σομεῶν, ὅστις τῷ 1332 πλέων εἰς τὰ Ἱερσόλυμα συνήνησεν ἐν Κύπρῳ λαὸν, οὗ ἡ περιγραφή συμπίπτει κατὰ γράμμα πρὸς τὴν χαρακτῆρα τῶν Ἀτσιγκάνων. Καὶ ὑπάρχουσι μὲν οἱ διαμρισητοῦντες τὸν ταῦτισμὸν τῶν ἐν Κύπρῳ ἐπηλύδων, οὓς εἶδεν ὁ Φραγκισκανὸς ἐκεῖνος μοναχὸς, πρὸς τοὺς Ἀτσιγκάνους ἄλλ' ὅπωςδῆποτε εἶνε ἀποδεδειγμένον ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἐρευνητῶν, ὅτι ἡ μετοίκησις τῶν Ἀτσιγκάνων εἰς τὴν Εὐρώπην ἐπῆλθεν ἤδη κατὰ τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα καὶ ὅτι περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου τετάρτου κατέβησαν ἐκ τῆς Βασσαραβίας καὶ Βλαχίας μετὰ τῶν Ἀλβανῶν ἀποίκων εἰς τὴν Ἑλλάδα². Ἀπὸ δὲ τοῦ τέλους τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος εὐρίσκομεν αὐτοὺς ἰκανῶς διαδιδόμενους ἐν τε τῇ Πελοποννήσῳ καὶ ἀλλαγῶ τῆς Ἑλλάδος, ἰδίᾳ δ' ἐν Κερκύρᾳ³.

Ὅπωςδῆποτε οἱ Ἀτσιγκανοὶ εἴτε ὑπὸ τὸ ὄνομα Αἰγυπτίων εἴτε ὑπὸ τὸ ὄνομα Κατζιβέλλων ἐγκατεστάθησαν ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς χώραις ἢ διήρχοντο δι' αὐτῶν πάντως ἐν χρόνοις μεταγενεστέ-

¹ De l'apparition et de la dispersion des Bohémiens en Europe. Ἐν Παρισίοις. 1844. Nouvelles recherches sur l'apparition des Bohémiens en Europe. Ἐν Παρισίοις. 1849. Les derniers travaux relatifs aux Bohémiens dans l'Europe orientale. Ἐν Παρισίοις. 1873.

² *Hopf* Die Einwanderung der Zigeuner in Europa. Ἐν Γαῖθᾳ. 1870 σ. 9 κ. ἰ., 13 κ. ἰ. καὶ ἐν τῇ Griechische Geschichte ἐν τῇ Ἑγκυκλοπαιδείᾳ Ersch καὶ Gruber Τόμ. 86 σ. 186.

³ Σπυρ. Π. Λάμπρου Περὶ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ τιμαρίου τῶν Ἀθιγγάνων ἐν Κερκυραίοις Ἀνεκδότοις. Ἐν Ἀθήναις. 1882 σ. 62 κ. ἰ.

ροισ τῶν τοῦ Θεοδώρου Προδρόμου κατὰ δύο τοῦλάχιστον αἰῶ-
νας. Ἐντεῦθεν δ' ἠδύνατο νὰ ὑποστηριχθῆ ἡ γνώμη, ὅτι διὰ
τοῦτον τὸν λόγον τὸ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν ποίημα δὲν εἶνε ἔργον τοῦ
Προδρόμου. Ἀλλ' ὁ λόγος οὗτος δὲν εἶνε ἰσχυρός· εἶνε δὲ πολὺ
μᾶλλον πιθανόν, ὅτι ὁ στίχος ἐν ᾧ γίνεται μνεΐα τῶν Ἀτσιγκά-
νων εἶνε παρένθετος. Καὶ ἀρχαιότερα μὲν αὐτοῦ διατύπωσις
εἶνε πάντως ἢ ἐν τῇ νεωτέρᾳ διασκευῇ, τῇ τοῦ Ἰβηριτικοῦ
502, ἐν ᾗ ὁ Ἀτσιγκανός ὀνομάζεται Αἴγυπτος, νεωτέρα δ' ἐκεί-
νη ἐν ᾗ φέρεται ὡς Μαυροκατζίβελλος.

* Ἀρχοντες νὰ ἤξεύριτε μικροὶ τε καὶ μεγάλοι.

* Ὁ μεθυστὴς ἐξύπνησε, τρίβει τοὺς ὀφθαλμούς του.

Κίτρινον εἶδεν οὐρανὸν γεμᾶτον πεταλούδας.

Μὲ τὸ πουγοῦνι τὲς μετρᾶ, φουσᾶ καὶ ἀναχασμᾶται.

5 Ὡς εἶδε καὶ τὸν ἥλιον, φιλοσοφεῖ καὶ λέγει·

α Ἐρωτικὸς ὠνόμασεν ἥλιον τὴν γυναῖκα.

* Ἦκουσα τὴν μωρίαν του καὶ θέλω νὰ ἐμέσω.

Καὶ πάντας πάλιν μέμφεται ὁ μεθυστὴς καὶ λέγει·

α Ὁ πινασμένος χάσκοντας τὴν πῆτταν ἐνθυμᾶται.

1. Ὁ στίχος ὅλος λείπει ΣΙ ἠξεύριτε L : ἠξεύρεται B 2. ὁ BIL :
ὁ Σ τρίβει BΣL : τρίβη I ὀφθαλμούς BIL : ὀφθαλμούς Σ
3. κίτρινον BL : κύτρινον ΣΙ οὐρανὸν ΣΙ : τὸν οὐρανὸν B : τού-
ρανὸν L γεμᾶτον ἱγραφα : γεμάτων BΣIL πεταλούδας ΣΙ : πε-
ταλούδαις BL 4. με τὸ BIL : μετὸ Σ πουγοῦνι L : που-
γοῦνι του B : πουγοῦνιν Σ : πουγοῦνη I τὲς ἱγραφα : ταῖς BIL :
τάς Σ μετρᾶ BL : μετρᾶ ΣΙ καὶ ἀναχασμᾶται ΣΙ : ταις καὶ
χασμᾶται BL 5. φιλοσοφεῖ BΣL : φυλοσοφεῖ I 6. ἐρωτικὸς
ἱγραφα πιστεύων ὅτι ὁ ποιητὴς ἀναφέρεται εἰς χωρίον τι ἐρωτικοῦ ποιητοῦ ἢ κίζο-
γράφου καὶ διότι δὲν θεωρῶ παρέχον ἀποδεικτὴν ἔννοιαν τὸ ἐρωτικόν . . . ἥλιον,
πολύπλοκος δὲ μοι φαίνεται ἡ σύνταξις ὠνόμασαν ἥλιον τὴν γυναῖκα (τὴν)
ἐρωτικὴν : ἐρωτικὸν ΣΙ : ὀροτικὴν B : ἐρωτικὴν L ὠνόμασεν ΣΙ :
ὠνόμασα B : ὠνόμασαν L. Σημειωτέον, ὅτι ἐν τῷ Ἰβηρικῷ 502 φέρεται γε-
γραμμένον ἐρωτικὸς ὀνόμασαν, ἐξ οὗ θὰ ἠδυνάμεθα νὰ διορθώσωμεν ἐρωτικῶς
ὠνόμασαν. Ὁ δὲ φίλος συνάδελφος κ. Νικ. Γ. Πολίτης φρονεῖ, ὅτι πρέπει νὰ γραφῆ
Ἐρωτικοὶ ὠνόμασαν 7. τὴν BIL : τὴν τὴν Σ του ΣΙ :
της B : τοις L ἐμέσω BΣL : ἐμμέσω I 8. Καὶ πάν-
τας — λέγει ΣΙ : λείκωσι BL πάντας ἱγραφα : τοὺς πάντας ΣΙ :
μεθυστὴς I : μαιθυστὴς Σ 9. χάσκοντας I : χάσκοντάς Σ :

10 ὁ μύλωνας τὸν μύλον του. ὁ γεωργὸς τὰ λῶνιν,
ὁ παιγνιώτης τὸν τὺμπανον καὶ ἄλλος τὸν τροχόν του.
πρὸ πάντων δὲ ὁ πιστικὸς τὸ τυρομύζηθρόν του,
ὁ δὲ μαυροκατζίβελλος τὸν γυροκόσκινόν του
Ἐγὼ δὲ τὰ ἐπιθυμῶ θέλω νὰ τὰναγγεῖλω.

15 Ἄς με λιθάσῃ ὁ λαός, ἄς μ' ἀποκεφαλίσῃ
Ἐγὼ γὰρ τὴν ἀληθειαν θέλω νὰ μαρτυρήσω.
Εἶδες βουτζιον κρητικὸν γεμάτον τὸ τυμπάνιν;

20 Ὁ ἔκλαμπρος ὁ ἥλιος πολλὰ του ὁμοιάζει,
καὶ βλέποντας τὸν ἥλιον, ὅτι ἰστί μεγάλος,
ὡς ἤκουσα πλατύτερος παρὰ τῆς γῆς τὸ πλάτος,
καὶ δέομαι τὸν Κύριον νὰ τον μεταποιήσῃ.
Χριστέ μου, νὰ ἐγένετο βουτζιν ἀντὶ ἡλίου,

χάσκει τον BL πῆτταν BL: πῆταν I: πῆταν Σ ἐνθυ-
μᾶται IL: ἐνθυμᾶται B: αθυματε Σ 10. μύλωνας L: μυ-
λωνας ΣI: μύλωνας B μύλον ΣII: μῆλον B τάλωνιν
ἔγραφα: τ'άλωνιν Σ: τ'άλωνι I: ἀμπέλι BL 11. παι-
γνιώτης ΣII: πεγνιώτης B τὺμπανον ΣI: τούμπανο BL
ἄλλος BII: ἄλος Σ 12. ὁ ΣI: καὶ ὁ B: κῆ ὁ L
πιστικὸς BII: πιστυκὸς Σ τυρομύζηθρόν ἔγραφα: τυρο-
μύζηθρόν ΣI: τυρομύζιθρόν BL 13. μαυροκατζίβελλος ΣI:
μαυροκατσίβελλος BL τὸν γυροκόσκινόν του I: γυροκόσκινόν
του Σ: τὸ γύρον τοῦ κοσκίνου BL 14. Ὁ στίχος ἄλος
λείπει BL τὸ ἔγραφα: τί ΣI τὰναγγεῖλω ἔγραφα: τ'ἀναγ-
γεῖλω I: ταναγγεῖλω Σ 15. ἄς . . . ἄς ἔγραφα: ἄς . . .
ας Σ: ἄς . . . ἄς I: ἔάν . . . ἔάν B: ἄν . . . ἄν L λιθάσῃ BΣI:
λιθάσει I μ' ΣII: με B ἀποκεφαλίσῃ BΣI: ἀποκεφαλίζει
16. γὰρ ΣI: εἰς BL μαρτυρήσω BII: μάρτυρήσω Σ
17. εἶδες BL: οἶδες Σ: οἶδας I βουτζιον ΣI:
βουτσίον BL κρητικὸν II: κρητικον Σ: κρητικον B
γεμάτον ἔγραφα: γεμάτον BΣI: γεμάτο L τυμπάνιν ἔγραφα:
τυμπάνι BL: τυμπάνη: τυπάνην Σ 18. ἔκλαμπρος I.
ἐκλαμπρος Σ: γλυκὺς οὔτος BL ὁ ἥλιος I: ὁ ἥλιος Σ:
ἥλιος BL τοῦ ΣI: τὸ BL ὁμοιάζει BL: ὁμοιάζει Σ:
ὁμοιάζῃ I 19. Ὁ στίχος ἄλος λείπει BL βλέποντας I: βλε-
πόντας Σ ἥλιον ὅτι I: ἥλιον ὅτι Σ 20. ὡς
ἤκουσα (ἤκουσα Σ) πλατύτερος παρὰ ΣI: πλῆν μεγαλῶτερον ἐστί
ὑπὲρ BL 21. Ὁ στίχος οὔτος λείπει BL νὰ τον ἔγραφα: να-
τον Σ: νὰ τὸν I μεταποιήσῃ Σ: μεταποιήσῃ I 22. χρι-
στὲ μου ΣI: θεὲ μου καὶ BL ἐγένετο ἔγραφα: ἐγένετο Σ: γίνε-
τον BL: ἐγίνοντον I βουτζιν ΣI: βουτσίον BL ἡλίου BII:

- πρὸς τὴν εὐρυχωρίαν του νὰ εἶχεν καὶ τὸ βάθος
καὶ νὰ 'τον ὀλογέματον καλὸν κρασὶν ἀκράτον.
- 25 Καὶ πάλιν νὰ ἐγένετον ὁ οὐρανὸς καράβιν
καὶ αἱ νεφέλαι ἄρμενον, τιμόνιν τὸ φεγγάριν.
καραδοκύρις ἄνεμος καὶ ναῦται οἱ ἀστέρας,
καὶ νὰ τον ἔκρουε σεισμὸς καὶ νὰ 'πεφταν οἱ πῖροι,
ὁ βοῦτζος νὰ ἐβρόντιζε καὶ νὰ 'στραπτεν ἡ κοῦπα,
καὶ νὰ παταμοφόριζεν ὁ ἄδολος ὁ οἶνος
καὶ νὰ ἤλθεν εἰς τὸ στόμα μου ἡ ἄβυσσος ἐκείνη,
ἂν τύχη νὰ ἐγέμιζεν ὁ στόμαχός μου ὁ δόλιος
καὶ ἡ πτωχὴ ἡ κοιλία μου νὰ 'θελεν κυματίσει,
καὶ θάνατον τολμῶ εἰπεῖν ποσῶς δὲν ἐφοβοῦμαι.
- 35 Τὸ πάλαι γὰρ ὁ Μωϋσῆς ἐξῆντα μυριάδας
'Εβραίους ἐλυτρώσατο δουλείας Αἰγυπτίων,

- ἡλίου Σ 23. πρὸς ΣΙ : εἰς ΒΛ εὐρυχωρίαν ΒΙΛ : ευρηχωρίαν Σ
εἶχεν ΣΙ : εἶχε ΒΛ βάθος ΣΙ : πλάτος ΒΛ 24. Ὁ στί-
χος ὅλος λείπει ΒΛ νὰ 'τον ἴγραφα : νάτον ΣΙ ὀλογέματον Ι :
ὀλόγεματον Σ 25. πάλιν ΒΣΛ : πάλαι Ι νὰ ἐγένετον ὁ Ι :
νὰ ἐγένετο Σ : μεταποίησον τὸν ΒΛ οὐρανὸς ΣΙ : οὐρανὸν ΒΛ
26 καὶ αἱ (αἱ Σ) νεφέλαι ἄρμενον ΣΙ : τὰ νέφη χρυσοῦραμενα (χρυ-
σοῦραμενα L) ΒΛ τιμόνιν Ι : τημωνη Σ : τιμῶνι ΒΛ φεγ-
γάριν Σ : φεγγάρι ΒΙΛ 27. караδοκύρις ἄνεμος καὶ ναῦται οἱ
ἀστέρες ΣΙ : караδοκύριν ἄνεμον καὶ ναῦταις τοὺς ἀστέρας ΒΛ
28. νὰ τον ἴγραφα : νατόν Σ : νὰ τὸν Ι : νὰ τὸ ΒΛ ἔκρουε
ΣΙ : ἔδωκεν ΒΛ νὰ 'πεφταν ἴγραφα : νάπενταν ΣΙ : νὰ ἐπεν-
ταν Β : νὰ ἐπεφταν L πῖροι ΒΛ : πύροι ΣΙ 29. βοῦ-
τζος Σ : βοῦτζος Ι : μοῦτσος ΒΛ ἐβρόντιζε Σ : εὐρόντι-
ζεν Ι : ἐβρόντισεν ΒΛ νὰ 'στραπτεν ἴγραφα : νάστραπτεν ΣΙ : νὰ
ἐστραφτεν ΒΛ ἡ ΒΙΛ : ἡ Σ κοῦπα ΒΣΛ : κοῦπα Ι
30. νὰ οἶνος ΣΙ : καὶ τὸ κρασί τὸ ἄδολον νὰ ἐποταμο-
φόρη ΒΛ νὰ Ι : νὰ Σ. ποταμοφόριζεν Σ : ποταμοφώρι-
ζεν Ι ἄδολος Ι : ἄδουλος Σ 31. καὶ νὰ ἤλθεν ἴγραφα : καὶ
νὰ ἤλθεν ΣΙ : νὰ ἤλθεν ΒΛ ἡ ΒΙΛ : ἡ Σ
32. ἂν τύχη ΒΛ : ἀντύχη ΣΙ ἐγέμιζεν ΣΙ : ἐγέμισεν ΒΛ
μου ΒΙΛ : μ' Σ ὁ δόλιος ΣΙ : ὅλος ΒΛ 33. ἡ κοιλία Ι :
κ' ἡ κοιλία Σ : κοιλία ΒΛ νὰ 'θελεν ἴγραφα : νάθελεν Σ : νάθελε Ι :
ἠθελεν ΒΛ 34. εἰπεῖν ΣΙ : ὑπῶ Β : εἰπῶ Ι δὲν ἐφο-
δοῦμαι ἴγραφα : δὲν ἐφοδοῦμαι ΣΙ : οὐδὲν φοδοῦμαι ΒΛ
35-36. τὸ πάλαι - Αἰγυπτίων ΣΙ : Μυριάδας γὰρ ἐξήκοντα 'Εβραίων
ἀχαρίστων - ἐρρύσατο ὁ Μωϋσῆς ἀπὸ τῆς Αἰγυπτίας ΒΛ
35. ἐξήντα Σ : ἐξήντα Ι 36. ἐβραίους Ι : ἐβραίους Σ

καὶ ὕδωρ τοῦτον ἤτησαν, καὶ ἤνοιξε τὴν πέτραν.
Δώδεκα βρύσες ἔρρευσαν, πλὴν δὲ κρασίν οὐκ ἦτον,
κρασίν δὲ νὰ ζητούσασιν πῶσως οὐκ ἐτολμοῦσαν.

40 Λυπείται ἡ καρδία μου εἰς τόσην ἀγνωσίαν,
τὸ πῶς οὐκ ἐτολμήσασιν κρασίον τοῦ αἰτῆσαι.
Τὸν λόγον οὐκ ἐπλήρωσα, ἦλθον εἰς ἀθυμίαν,
ἐπέγνωσαν τὰ χεῖλη μου, ἡ γλῶσσά μου ἐξηράνθη
ἔμως ἀπὸ τὴν λύπην μου ἦλθον εἰς ἀρρωστίαν.

45 Ἴδου, Χριστὲ, ψυχορραγῶ, καὶ κἂν ἄς ἐκοινωνουν,
καὶ κἂν νὰ με ναμάτιζαν κἂν ἓνα πιθαράκιν,
καθὼς περ τὰ εὐλόγησες ἄλλοτες εἰς τὸν γάμον.

Πιθάριν μου γλυκύτατον, λιθάριν λυχνιτάριν,
πιθάριν μου ἐκλαμπρότατον, καλῶς ἱστορισμένο,

50 τῆς λύπης ἡ παρηγοριὰ καὶ τῆς χαρᾶς ἡ δόξα,

- δουλείας ἱγραφα : δουλίας ΣΙ 37. καὶ ὕδωρ τοῦτον ἤτη-
σαν ΣΙ : ἐζήτησάν των (τον L) γοῦν νερόν ΒL πέτραν ΣΙ :
βρύσιν ΒL 38. βρύσες ΒL : βρύσαις ΣΙ ἔρρευσαν Ι : ἔρρευσαν Σ :
ἠνοιξεν ΒL πλὴν δὲ ΣΙ : πῶσως ΒL κρασίν ΒΣL : κρασί Ι
ἦτον ΒΙL : εἶτον Σ 39. κρασίν - ἐτολμοῦσαν ΣΙ : νὰ τὸν
ζητήσουσιν κρασίν οὐδεὶς εἶχεν καὶ φάλλη (κεφάλι L) ΒL ζητού-
σασιν Ι : ζητήσουσιν Σ 40. ἡ ΒΙL : ἡ Σ τόσην ΒΙL : τό-
σιν Σ 41. Ὁ στίχος ὅλος λείπει ΒL ἐτολμήσασιν Σ : ἐτολ-
μήσασι Ι 42. Καθὼς ὁ στίχος οὗτος ἐτίθη παρὰ τῷ Legrand ὡς τελευταίος
τῆς προηγουμένης παραγράφου ἐπλήρωσα ΣΙ : ἐπλήρωσαν ΒL ἦλθον Ι :
ἦλθον Σ. ἦλθαν ΒL ἀθυμίαν ΣΙ : ἀτιμίαν ΒL 43. ἡ ΒΙL :
ἡ Σ γλῶσσά ΒL : γλῶσσα Ι : γλῶσσα Σ ἐξηράνθη ΒL : ξη-
ράνθη Ι : ἐξηράνθη ΒL 44. Ὁ στίχος ὅλος λείπει ΒL ἦλθον Σ :
ἦλθα Ι εἰς Ι : εἰς Σ ἀρρωστίαν Ι : ἀρρωστίαν Σ 45. ἰδου
ΒL : ἰδοῦ Ι : ἰδου Σ ἐκοινωνουν Ι : ἐκοινωνουν ΒL : ἐκεινώνουν Σ
46. νὰ με ἱγραφα : νὰ με ΣΙ : νὰ με ΒL ναμάτιζαν ΣΙ : ἐπονο-
μάτιζαν Β : ἐκπιομάτιζαν L κἂν ἓνα Σ : κἀνένα ΒL : κανένα Σ
πιθαράκιν ΒL : πιθαράκην Σ : πυθαράκι Ι 47. καθὼς περ Ι :
καθὼς περ Σ : καθάπερ ΒL ἄλλοτες ἱγραφα : ἀλλόστε Σ : ἄλλοτε
ΒL : ἀλλότε Ι 48. πιθάριν ΣL : πιθάρι Ι γλυκύτατον ΒL :
γλύκύτατον Σ : γλυκίτατον Ι λιθάριν Σ : λιθάρι Ι : πιθάρι ΒL
λυχνιτάριν Σ : λυχνιτάρι ΒΙL 49. Ὁ στίχος ὅλος λείπει ΣΙ
πιθάριν ἱγραφα : πιθάρι ΒL ἱστορισμένο L : ἱστορισμένω Β
50. ἡ παρηγοριὰ ἱγραφα : ἡ παρηγοριὰ Σ : ἡ παρηγορία Ι :
παρηγόρημα ΒL χαρᾶς ΒL : χαρὰς ΣΙ ἡ ΒΙL : ἡ Σ

- αὐθεντικὸν τὸ σχῆμά σου, φιλόσοφος ἢ γνῶμη.
 Καλῶς ἐπλάσθης ἐξ ἀρχῆς εἰς χρώμα τοῦ ῥωδίου.
 Ὡς γοῦν τὸ ῥόδιον δροσερὸν κοκκινοπορφυρίζει
 καὶ γέμει τὴν γλυκύτητα, τὸν δρόσον τοῦ λαιμοῦ μου.
 55 Εἰς τοῦτο μόνον με λυπεῖς, πῶς οὐκ αὐξάνεις κλῆμα,
 νὰ ὑπερβῆς τὰ ὑψηλά τὰ Ἄραράτ τὰ ὄρη.
 Ἐγὼ δὲ ἀποστρέφομαι πᾶσαν πολυφαγίαν,
 τὸ δὲ κρασίον ὀρέγομαι τάχα διὰ νὰ ψάλλω.
 60 Τὸ μέλι πλατυστόμαχον καὶ ὀμφαλοανοίκτης,
 τὸ γάλα τυμπανόκοilon καὶ στρόφος τῶν ἐντέρων,
 τὸ δὲ ἀκράτον τὸ κρασίον τροφή, ἀθανασία,
 καὶ βασιλεύει τὸ βουτζίν εἰς ὅλα τὰ ἀγγεῖα,
 αἰεὶ δὲ πάντοτε φορεῖ βασιλικούς στεφάνους.
 Ὁ Σολομῶν τὸ ἔσπεψεν ὁ θαυμαστός ἐκεῖνος.

51. αὐθ. το σχῆμά σου ΣΙ : τὸ σχῆμά σου αὐθ. BL αὐθεν-
 τικόν I : αὐθεντικον Σ : αὐθεντικῶ B : αὐθεντικὸ L σχῆμά BL :
 σχῆμα ΣΙ φιλόσοφος ἔγραψα: φυλόσοφος Σ : φιλόξενος BL ἢ BIL :
 ἢ Σ 52. ἐπλάσθης ἐξ ἀρχῆς ΣΙ : ἐπράσθης εἰς ἐμὲν BL
 ῥωδίου BL : ῥοδίου I : ροδείου Σ 53. κοκκινοπορφυ-
 ρίζει BΣI : κοκκινοπορφυρίζεις L 54. γέμει BL : γεμεις ΣI
 γλυκύτητα BL : γλυκότητα I : γλυκότητα Σ τὸν δρόσον
 ΣI : τὸ δρόσος BL λαιμοῦ Σ : λαιμού I : λεμού BL
 55. λυπεῖς L : λυπεῖς Σ : λυπῆς I : λυπῆς B αὐξάνεις BIL :
 αὐξάνης Σ 56. ὑπερβῆς ΣI : ὑπερβένης B. ὑπερβαίνης L
 ὑψηλά ΣI : ὑψηλά BL ἀραράτ I : Ἄραρα BL : ἀρρατ Σ
 Μετὰ τὸν στ. 56 οἱ ἐξῆς στίχοι BL :
 Νὰ ἦλθα νὰ ἐφόρεσα τὸ ἄγιόν σου σχῆμα
 ἀπόνω εἰς τὰς κεφαλὰς μετὰ πολλῶν καὶ ἡδῶν
 ἐν μέσῳ, ὡς ἦδεν (εἶδεν B) ὁ θεὸς καὶ τὴν πολυφαγίαν.
 57. πολυφαγίαν Σ : πολυφαγίαν I 58. κρασίον ΣI :
 ὕγρον BL ὀρέγομαι BL : ὀρέγομαι ΣI τάχα BIL : τάχα Σ
 ψάλλω BIL : ψάλλω Σ 59-60. πλατυστόμαχον - τυμ-
 πανόκοilon BΣL : λείκουσι I 59. ὀμφαλοανοίκτης ἔγραψα : ὀμ-
 φαλοάνοικτης Σ : ὀφθαλῶν ἀνοικτης BL Μετὰ τὸν στ. 6 ὁ ἐξῆς BL :
 πάλιν τὸ ῥοδοζάχαρο (τὸ ῥοδιζάχαρῶ πάλιν B) τῶν ἰατρῶν ἢ πλάνη
 (πλάνης B) 61. τροφή ἀθανασία ΣI : θρέφει ἀθανασίαν BL
 62. βουτζίν B : βουτζήν Σ : βουτσίν L : βουτζή I εἰς ΣI :
 ἀπ' BL ἀγγεῖα ΣI : ἀντζία B : ἀντζία L 63. φορεῖ BΣL :
 φωρεῖ I 64. Σολομῶν τὸ ἔγραψα : σολωμῶν τὸ ΣI : Σολομῶν

- 65 Λοιπὸν καὶ τὸν παράδεισον δίχως κρασὶν μισῶ τον.
 *Ἄν τρώγω, θέλω νὰ διψῶ, τίς ἢ ὠφέλειά μου ;
 *Ἀλλὰ καὶ ὁ παράδεισος ἐκεῖνος τὸν ἀκούεις
 τέσσαρας ἔχει ποταμούς μεγάλους, θαυμασίους.
 *Ἄν ἦσαν καὶ οἱ τέσσαρες κρασὶν, ὡς ἐνθυμοῦμαι,
 70 ὁ εἰς ἀρκεῖ με πρόγευμα, μόνον μὴ τύχη φίλος,
 ὁ δευτέρος εἰς γεῦμά μου κ' εἰς δειλινὸν ὁ τρίτος,
 ἀρκεῖ με καὶ ὁ τέταρτος εἰς πτωχικὸν μου δειπνον.
 *Ἐλαίαν τὴν καλόκαρπον θαυμάζουσιν οἱ πάντες,
 ἀλλ' οὖν εἰς ἔλα τε φυτὰ τὸ κλῆμα βασιλεύει.
 75 *Ομοῦστος ὀλοζώντανος πηδᾷ καὶ κοντοθήχει,
 τὸ δὲ ἐλάδιν τὸ πτωχὸν κείτετ' ἀποθαμμένον.
 Καὶ τοὺς νεκροὺς ἐξανιστᾷ ὁ εὖοσμος ὁ οἶνος
 καὶ τοὺς ἀρρώστους ὁ καλὸς εἰς δύναμιν ἐγείρει.
 *Ἄν εὖρω τζίπουρον εἰς γῆν, σκύπτω, μυρίζομαι το,

- τας BL ἐκεῖνος BIL : ἐκεινος Σ 65. δίχως BL : διχῶς Σ :
 χωρὶς I κρασὶν ΣI : κρασί BL μισῶ BΣL : μισῶ I
 66. *Ο στίχος ὅλος λείπει BL ἄν I : ἄν Σ ἢ I : ἢ Σ
 ὠφέλειά I : ὠφέλιά Σ 67. ἐκεῖνος τὸν Σ : ἐκεῖνον τὸν I :
 ἐκεῖνος ὀποῦ B : ἐκεῖνος ποῦ L ἀκούεις BIL : ἀκούεις Σ
 68. τέσσαρας ἔχει ποταμούς I : τέσσαρα ἔχει ποταμούς Σ :
 τέσσαρους ποταμούς ἔχει BL μεγάλους BIL : μεγαλους Σ
 69. ἄν ἦσαν I : ἀνησαν Σ : ἐὰν ἦταν B : ἄν ἦταν L οἱ
 BIL : οἱ Σ τέσσαρες I : τεσσαρες Σ : τέσσαρης B : τέσσαρις L
 κρασὶν ΣI : κρασί BL 70. ὁ BIL : ὁ Σ εἰς ἀρκεῖ
 ΣI : πρώτος σώζει BL με BIL : μαι Σ πρόγευμα I : προσ-
 γεῦμα Σ : πρόγεμα BL μὴ BΣL : μὴν I τύχη BIL : τύχει Σ
 71. γεῦμά ἴγραφα : γεῦμα ΣI : γίωμα B : γιώμα L κ' εἰς
 δειλινὸν (δελινὸν I) ὁ τρίτος (τρεῖτος I) ΣI : ὁ τρίτος δειλινὸν μου BL
 72. πτωχικὸν BΣL : πτωχικον I δειπνον ΣI : δειπνος BL
 73. ἐλαίαν (ἐλαϊαν I) τὴν καλόκαρπον (καλόπον Σ) θαυ-
 μάζουσιν οἱ πάντες ΣI : τὴν ἐλαίαν θαυμάζουσιν ἕκουσα (ὑποῦσα B)
 ἀδιαλείπτως BL 74. ἀλλ' οὖν I : ἀλλ οὖν Σ : ἀμί B.
 ἀμμή L εἰς ΣI : ἀπ' BL τὸ BIL : το Σ 75. πηδᾷ
 BΣL : πηδα I κοντοθήχει BIL : κυματίζει Σ 76. ἐλά-
 διν I : ἐλάδιν Σ : ἐλάδι BL πτωχὸν ΣI : πτωχὸ BL κείτετ' ΣI :
 κείτεται BL ἀποθαμμένον ἴγραφα : ἀποθαμμένον ΣI : ἀποθαμ-
 μένο BL 77-78. Οἱ δύο οὗτοι στίχοι λείπουν BL 78. ἀρ-
 ρώστους I : ἀρωστους Σ ἐγείρει Σ : ἐγήρει I 79. ἄν
 εὖρω Σ : ἀνεύρω I : ἐὰν ἦδρα B : ἐὰν [δὲ]·νῦρα L τζίπουρον

- 80 κ' ἡ εὐωδία του νικᾷ τὸν μύσχον τῆς Συρίας.
 Ὁ ἄρτος οὐκ εὐφραίνει με, μόνον τὸ κρασοδόλιν
 καὶ τὸ λαγωμαγεῖρευμα τὸ λέγουσιν κρασᾶτο.
 Κρασὶν μου δοκιμώτατον εἰς πᾶσαν ἰατρειάν,
 τῶν νέων ἢ θηριακῆ, τὸ αἷμα τῶν γερόντων,
 85 κινεῖς τὰ οὖρα συνεχῶς, εὐφραίνεις τὴν καρδίαν,
 ἀναδιβάλλεις πνεύματα. τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνδρίζεις.
 Ἐκ τῶν ἁγίων γὰρ πολλοὶ λέγονται μυροβρύται,
 ἐγὼ δὲ χάριν ἤθελα νὰ γένω κρασοβρύτης.
 Φρίττω λοιπὸν ὁ ταπεινός, ὅταν τὸ διηγούμμι.
 90 Τί τὰ πολλὰ σοι προσλαλῶ καὶ περισσά σοι λέγω ;
 Ἄν ἔπιναν οἱ ἄγγελοι κρασὶν ὡς περ ἐμένα
 καὶ νὰ ἐκάθιζα ὁμοῦ μετὰ τῶν ἀρχαγγέλων,

ἔγραφα : τζίμπουρον Σ : τζίμπουρον Ι : τζήμπουρον Β : τσίμπουρον Λ

εἰς γῆν (γῆν Ι) σκύπτω μυρίζομαι (μυρίζομέ Ι) το ΣΙ : καλὸν

εἰς γιωματαρι ΒΛ

80. κ' ἡ (κῆ Σ) εὐωδία του νικᾷ ΣΙ :

νικᾷ ἡ εὐωδία του ΒΛ

τὸν μύσχον ΒΣΛ : τοὺς μύσχους Ι

81. ὁ ἄρτος οὐκ εὐφραίνει (εὐφραίνει Σ) με ΣΙ : ψωμὶν οὐ-
 δέν με εὐφρανεν ΒΛ κρασοδόλιν Σ : κρασοδόλι ΒΙΛ

82. καὶ τὸ ΣΙ : ἢ καὶ ΒΛ λαγωμαγεῖρευμα ἔγραφα : λαγω-
 μαγήρευμα Σ : λαγομαγήρευμα Ι : λαγοῦ μαγέρεμα ΒΛ κρασᾶτο

ἔγραφα : κρασᾶτο ΣΙ : ἀκράτον ΒΛ

Μετὰ τὸν στ. 82 ὁ ἔξης ΒΙ :

καὶ τοῦ κρασιοῦ τ' ὄνειρα (τὰ ὄνειρα Β) προλέγουσι το μέλλος

83. κρασὶν Σ : κρασί ΒΙΛ δοκιμώτατον ΒΙΛ : δοκι-
 μώτατον Σ ἰατρειάν ΒΛ : ἰατρείαν ΣΙ

84. ἡ ΒΙΛ : ἡ Σ.

θηριακῆ ΣΙ : θεριακῆ ΒΛ

αἷμα ΒΙΛ : αἶμα Σ

85. κινεῖς ΣΛ : κοινίς Β : κινᾶς Ι οὖρα ΣΙΛ : ὄρη Β
 συνεχῶς ΒΛ : συνετῶς Ι : συνετῶς Σ

86. Ὁ σίχος οὐ-
 τος λείπει ΒΛ ὀφθαλμοὺς Ι : ὀφθαλμοὺς Σ Μετὰ τὸν στ.

86 ὁ ἔξης ΒΛ : καὶ τῶν δειλῶν (δεινῶν Β) τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνδρίζεις
 ὡς μελντζάνα (μελντζάνα Β)

87. ἐκ-μυροβρύται ΣΙ : πολλοὶ

ἅγιοι λέγονται ἁγιομυροβρύται ΒΛ

88. ἐγὼ δὲ χάριν (χα-
 ριν Σ) ἠθελα (ἦθελα Σ) ΣΙ : ἂν εἶχαν (εἶχα Λ) χάριν ἐκ θεοῦ ΒΛ

γένω ΣΙ : ἦμουν ΒΛ

89. φρίττω λοιπὸν ὁ ταπεινός

ΣΙ : φρίττει καὶ ὁ κύρ Στέφανος ΒΛ το ἔγραφα : τὸ ΒΣΙΛ

διηγούμαι ΣΙ : ἐδιηγούμαι ΒΛ

90. τί-λέγω ΣΙ : τῆ

γὰρ πολυγραφία μου λέγω τὴν διὰ λόγων ΒΛ τα πολλὰ Ι : τα

παλλὰ Σ 91. ἂν Ι : ἂν Σ : ἔαν ΒΛ κρασὶν (κρασί Ι)

ὡς περ ἐμένα (ἐμέναν Ι) ΣΙ : μετὰ τῶν ἀρχαγγέλων ΒΛ

92. καὶ νὰ ἐκάθιζα (ἐκάθειζα Σ) - ἀρχαγγέλων ΣΙ : νὰ ἐκαθί-

εἰς ἑκατόν νυχθήμερα ἤθελά τους μεθύσει.

Ἄκουσον τὴν ἀλήθειαν πόσον κρασίον φοβοῦμαι.

95 Ἄν ἦτον ἀργυρόκουπα ὁ οὐρανὸς τὸν βλέπεις,
νά μέ τον ἰγεμίζασιν ἄσπρον κρασίον ἀκράτον,
νά μ' ἔλεγαν δευτέρωσι καὶ πρόσεχε μὴν πτύσης,
ἤθελα 'πεὶ ὅτι σώνει με, φοβοῦμαι μὴ μεθύσω.

100 Λοιπὸν ἀπὸ τῆς δῖψης μου ἠσθίνησα μεγάλως.

Τὸν Ροῦφον εἶχα ἰατρὸν καὶ τὸν Κρασοπινάκιν,
ἐκείνους ὅπου ἔγεννησεν ὁ γέρον Φιλομούστης.
Κρασίον μ' ἔλοῦσαν παρευθὺς, καὶ ὑγιῆς εὐρέθην,
καὶ τὴν Λαμπρὰν τὴν Κυριακὴν ὄνειρον εἶδα ζένον.

Φόρεμαν εἶχα τὸν ἄσκον, καπάσιν μισοδοῦτζιν,

105 σκούφιαν ἀργυρόκουπαν καὶ κάλτζας τὰς κανάτας,
καλίγια πασχάτικα ὠραίας πετζοφλάσκας,

- μεθαν ὁμοῦ μετὰ τῶν ἀρχαγγέλων BL 93. ἑκατόν BL : ἑκατόν ΣΙ νυχθήμερα ΣΙΛ : νυχθήμερα Β ἤθελά τους ἔγραφα : ἤθελα τοὺς ΒΣΙΛ 94. ἀκουσον Ι : ἀκουσον Σ : καὶ ἀκουσον Β. κῆ ἀκουσον L κρασίον Σ : κρασί ΒΙΛ 95. ἄν ΙΛ : ἄν Σ : εἰάν Β βλέπεις ΣΙ : βλέπω ΒΛ 96. νά μέ τον ἔγραφα : νά με τὸν ΣΙ : νά με τὴν ΒΛ ἄσπρον Σ : ἄσπρο Ι : κελόν ΒΛ 97. μ' ἔλεγαν ΒΙΛ : μέλεγαν Σ δευτέρωσι ΒΣΛ : δευτέρωσαι Ι καὶ πρόσεχε ΣΙ : λείπει Β : [δευτέρωσι] L 98. ἤθελα ΒΙΛ : ἤθελα Σ 'πεὶ L : πεῖ ΒΣ : πῆ Ι ὅτι ΣΙ : ναί ΒΛ σώνει Σ : σώννει Ι : σόνει ΒΛ με ΣΙ : μου ΒΛ φοβοῦμαι ΣΙ : σόνει μου ΒΛ μὴ ΒΣΛ : μὴν Ι 99. ἀπὸ ΒΙΛ : ἀπὸ Σ δῖψης Ι : δῖψης Σ : δῖψας ΒΛ 100. τὸν ροῦφον ΣΙ : τὸ ροῦχον ΒΛ εἶχα ΒΣΛ : ἦχα Ι τὸν Ι : τὸ ΒΙΛ κρασοπινάκιν ΣΙ : κρασί πινάκι ΒΛ 101. ἐκείνους ΣΙΒ : ἐκείνοι L ὁλοῦ ΒΙ : ὅπου Σ : ποῦ L γέννησεν Σ : γέννησεν Ι : ἐγύρισεν ΒΛ 102. κρασίον Σ : κρασί ΒΙΛ μ' ἔλοῦσαν ΒΛ μελοῦσαν Ι : μέλοῦσαν Σ παρευθὺς ΒΣΛ : παρ' εὐθὺς καὶ εὐρέθην ΣΙ : ἔλαβα τὴν ὑγιειαν ΒΛ ὑγιῆς ἔγραφα : ὑγιῆς Σ. ὑγιῆς Ι Μετὰ τὸν στ. 102 ὁ ἔξῃς ΒΛ : 'κάπνισαν (ἐκάπνισαν Β) με μουστόπιπτα, ἐμπλαστρον τὴν σταπίδα 103. εἶδα ΒΣΛ : ἴδα Ι 104-105. δις ἐν τῷ Σ 104. φόρεμαν ΣΙ : καβάδι ΒΛ εἶχα ΒΣΛ : ἦχα Ι καπάσιν ΣΙ : καπάσι ΒΛ μισοδοῦτζιν ἔγραφα : μισοδοῦτζι Β : μεσοδοῦτζιν Σ : μεσοδοῦτζην Ι : μισοδοῦτσι L 105. σκούφιαν ΣΙ : καὶ σκούφιαν ΒΛ ἀργυρόκουπαν ΒΣΛ : ἀργυρόκουμπαν Ι κάλτζας ΣΙ : κάλτζαις Β : κάλτσαις L 106. καλίγ' α L : καλήγια Β : καλλιγία Ι : καλ-

τζιπουρομάγγανον καλὸν ὠραῖον δεκανίκιν,
 Τὴν κλίνην ἔποισα ληνὸν καὶ κανατᾶν τὴν σκάφην,
 ἵπισάσκιν τὸ προσκέφαλον, ἐγκόλπιν πιθαράκιν.

110 Βροντὴ ἐγένετο φοικτὴ, ὁ οὐρανὸς ἐρράγη,
 οἱ καταρράκται ἐρρευσαν ἄσπρον κρασὶν ἀκράτον.

Πάλιν ἐμετεβρόντησεν ἡ γῆ διχῶς ἐρράγη,
 καθαρογλυκοπίπερος ἀνέβαινεν ὁ μούστος.

115 Τὸ στόμα μου ἐνέλαθεν ἐκ τοῦρανοῦ τὸ μέλι,
 αἱ χεῖρές μου ἐγέμισαν ἀπὸ τῆς γῆς τὴν σκάφην,
 καὶ ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τὴν περισσὴν τοῦ μούστου
 ἡ μέλισσά με ἔδακεν ἀπέσω εἰς τὴν γλῶσσαν.
 Ὁ φόβος με ἐξύπνισεν, ὅμως ἀκροτρευλίζω ».

112. ὠραίας ἔγραφα : ὠραίας Σ : ὠρέας I : ὠραίας B : ὠραίαις L
 πετσοφλάσκακας ἔγραφα : πετσοφλάσκακας ΣI : πετσοφλάσκακας B : πετσο-
 φλάσκακας L 107. τζιπουρομάγγανον ἔγραφα : τζιπουρομάγγ-
 γανόν Σ : τζιμπουρομάγγανον I : τζιμπουρομάγγανον B : τσιπουρο-
 μάγγανον L καλὸν BIL : κ' λόν Σ ὠραῖον BL : ὠραιον Σ :
 ὠρέον I δεκανίκιν BIL : δεκανίκιν Σ Οἱ στ. 106-107
 εὑρηγται μετὰ τοὺς στ. 108-109 BL 108. τὴν ΣI : καὶ BL

κανατᾶν ἔγραφα : κανατᾶν Σ : ἀνατᾶν I : πάπλωμαν B : πάπλω-
 μαν L τὴν σκάφην ΣI : τὴ σκάφην BL 109. ἵπισάσκιν

(ἐκ τοῦ ὀπίσω καὶ ἄσκος) ἔγραφα : πισσάσκιν BL : πισάκιν I : πισσάκιν Σ :
 τὸ BIL : τὸν Σ τὸ προσκέφαλον BIL : τὸν πρὸςκέφαλον Σ

ἐγκόλπιν πιθαράκιν ΣI : ἐγκόλπιν πιθάρη BL 110. ἐγένε-
 νετο BIL : ἐγενετο Σ ὁ ΣI : καὶ ὁ B : κὴ ὁ L 111. οἱ BIL :

οἱ Σ καταρράκται BL : καταράκται ΣI ἐρρευσαν-ἀκράτον
 ΣI : ἐρράναν τριῶν χρόνων κρασάκιν BL 112. ἐμετεβρόν-
 τησεν BL : καὶ πάλιν ἐμεταγύρισε (μεταγύρισεν L) BL γῆ BΣL :

γῆ I 113. καθαρογλυκοπίπερος BL : καθάρογλυκοπίπερος Σ :
 καὶ καθαρογλύκοπίπερος I ἀνέβαινεν I : ἀνέβενεν Σ : ἐνέβαι-
 νεν BL μούστος BIL : μούστος Σ 114. ἐνέλαθεν-μέλι

BL : λείπουσι ΣI τοῦρανοῦ L : τοῦ οὐρανοῦ B 115. αἱ
 χεῖρές μου BL : λείπουσι ΣI ἐγέμισαν BL : ἐγέμισεν ΣI

ἀπὸ BIL : ἀπὸ Σ τὴν σκάφην ΣI : τὴ σκάφην BL 116. Ὁ
 σίγχος ὄλος λείκει BL ἀπὸ I : ἀπὸ Σ γλυκύτητα ἔγραφα : γλυ-
 κήτητα I : γλυκότητα Σ τὴν I : τὴν Σ περισσὴν I : περίσ-
 σὴν Σ 117. ἡ BIL : ἡ Σ μέλισσά με ἔγραφα : μέλισσα

με BΣIL ἔδακεν BΣL : ἔδακε I ἀπέσω-γλῶσσαν (γλῶτ-
 ταν Σ) ΣI : ἐκ τὴν γλυκύτητά του BL 118. ὁ φόβος με
 (μὲ I) ἐξύπνισεν (ἐξύπνησεν ΣI) ΣI : ὁ φιλομούστις ξύπνησε (ἐξή-
 πνησε B) BL ἀκροτρευλίζω ΣI : ἀκριοτραβλίζει B : ἀκριοτραυλίζει L